

Praktiskās konferences apkopojums

2014. gada 3. jūlijā plkst.14:00, Arhitektu namā (Torņa ielā 11)

Darba kārtība

13:30 – 14:00

Dalībnieku reģistrācija

14:00 – 14:10

Uzrunas

14:10 – 15:20

Prezentācijas

Ina Druvieta, Izglītības un zinātnes ministre

Juris Iljins, Projekta „Latvijā studējošo saliedētības veicināšana un ārzemju studentu diskriminēšanas mazināšana” vadītājs

Baiba Ramaņa, Akadēmiskā informācijas centra direktore

Agnese Saliņa Ārlietu ministrijas Konsulārā departamenta Šengenas nodaļas vadītāja

Imants Bergs Biedrības „Augstākās izglītības eksporta apvienība” valdes priekšsēdētājs

15:20 – 15:40

Kafijas pauze

15:40 – 17:20

Ekspertu diskusija

Ina Druvieta, Izglītības un zinātnes ministrija

Izglītības un zinātnes ministres prezentācijā galvenie uzsvāri tika likti uz augstākās izglītības internacionalizācijas iespējām un apdraudējumiem, kā arī minēti reālie šķēršļi veiksmīgai ārzemju studentu piesaistei Latvijas augstskolās. Kā galvenās iespējas, kuras sniedz ārzemju studentu piesaiste ministres prezentācijā tika norādītas šādas:

- Piedāvāt Latvijas augstāko izglītību eksporta tirgos (galvenie eksporta tirgi Āzijas valstis, NVS valstis un Rietumeiropa, perspektīvie tirgi Āfrikas valstis un Vjetnama)
- Mazināt demogrāfiskās situācijas nelabvēlīgo ietekmi (tika norādīts, ka arī ar izvirzīto Nacionālā attīstības plāna mērķa sasniegšanu problēmām nevajadzētu rasties)
- Stiprināt Latvijas un latviešu kultūras tēlu pasaulē

Kā galvenie izaicinājumi, ar kuriem vēl aizvien saskaramies šajā procesā tika minēti:

- Valsts institūciju, tostarp augstākās izglītības internacionalizācijas procesos iesaistīto ministriju atbalsts, sadarbojoties ar augstākās izglītības institūciju individuāli paveikto
- Augstākās izglītības kvalitātes pilnveidošana un pielāgošanā eksporta prasībām, iesaistot arī darba devējus (veidojot īpašas prakses ārvalstu studentiem, nodrošinot arī darba vietas).

Kā galvenie trūkumi, lai Latvijā jau šobrīd īstenotu kvalitatīvu un efektīvu ārvalstu studentu piesaisti, tiek minēti:

- Valsts mārketinga stratēģijas trūkums
- Koordinēta augstākās izglītības iestāžu darbība
- Nepieciešamība pēc starpvalstu sadarbības līgumiem
Pastāvošie šķēršļi migrācijas politikā. Kā kritiskais veiksmes faktors ir minama sadarbība starp izglītības institūcijām (izglītībā, zinātnē, mācībspēku un zinātnieku apmaiņās)

Juris Iljins, Latvijā studējošo saliedētības veicināšana un ārzemju studentu diskriminēšanas mazināšana

Juris Iljins, kas šī gada laikā vadījis projektu, kura laikā apkopti apjomīgākā studentu integrācijas pētījuma rezultāti, savā prezentācijā izcēla pētījuma rezultātus, kas parāda aktuālās integrācijas un studentu migrācijas tendences.

Tika atklāti populārākie iemesli izvēlēties studijas Latvijā:

- Pievilcīgas studiju maksas
- Atsauksmes no citiem studējošajiem
- Izglītības kvalitāte, ko ārzemju studenti un Latvijas studenti vērtē līdzīgi

Taču tika minētas arī jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi, un kas vēl jāproģam ir izaicinājumi Latvijas augstākajai izglītībai un Latvijai kopumā:

- Tikai 2% no Latvijā studējošajiem sasista savas nākotnes perspektīvas ar palikšanu Latvijā pēc studiju beigšanas
- Kā vienu no 3 galvenajiem negatīvajiem aspektiem studijām Latvijā tiek minēta diskriminācija
- Diskriminējošu attieksmi ārvalstu studenti sajūt galvenokārt no sabiedrības kopumā, nevis akadēmiskās vides un tās galvenās formas ir – verbālā diskriminācija un sliktāka attieksme kopumā.
- Tieši ārzemju studenti atzīst, ka to studiju rezultātus vairāk ietekmē diskriminācija.

Baiba Ramaņa, Akadēmiskās informācijas centrs

Akadēmiskās informācijas centra vadītāja Baiba Ramaņa dalījās ar savu pieredzi, kurā izkristalizējās dažādi izaicinājumi tuvākajā nākotnē. Šī brīža situācijā visvairāk pieteikumu izglītības atzīšanai ir nākuši no Indijas, Nepālas un Vācijas.

Kā galvenie faktori, kas kavē ārvalstu studentu studijas Latvijā, tika minēti:

- Vīzu saņemšana studentiem no DA Āzijas valstīm
- Sarežģītāk atzīt iegūto izglītību ir studentiem no valstīm ar kurām nav diplomātisko attiecību
- Dažu valstu izglītības dokumentus nav iespējams pielīdzināt izglītības līmenim, kāds būtu nepieciešams, lai varētu uzsākt studijas augstskolā

Kā izaicinājumi, kas būtu jārisina nozares ietvaros:

- Augstskolu atbildība pret studentu (neakreditētas programmas, vēlme pelnīt uz reģistrāciju, agresīvās mārketinga kampaņas)
- Valsts internacionalizācijas stratēģijas nepieciešamība, kas ietver finansējuma piesaisti

Pēteris Vaivars, Ārlietu ministrijas Konsulārais departaments

Ārlietu ministrijas pārstāvis Pēteris Vaivars atzina, ka ministrija ir ieinteresēta atbalstīt ārvalstu studentu piesaisti, kuri iegūtu kvalitatīvu izglītību un spētu atrast konkurētspējīgu darbu, tādējādi uzlabojot Latvijas tēlu.

Kā galvenais risks, kas saistās ar ārzemju studentu piesaisti tika minēts migrācijas risks uz Latviju kā Šengenas līguma valsti, izmantojot studijas tikai kā formālu vai fiktīvu ieceļošanas iemeslu.

Galvenie virzieni, kuros augstskolām iespējams attīstīties jauno ārvalstu studentu piesaistē:

- Palielināt atbildību par uzņemtajiem studentiem, tostarp par viņa pienākumiem pret augstskolu
- Veikt kvalitatīvu studentu atlasīšanu (iestāšanās prasības, intervijas) un veicināt sadarbību ar uzticamiem partneriem

Prezentācijā tika atzīts, ka šobrīd pārstāvniecību skaits, kurās iespējams saņemt patstāvīgās uzturēšanās atļauju ir neliels, taču tuvākajā laikā plānots paplašināties Indijas un Moldovas virzienā. Tālākā perspektīvā tās varētu būt Dienvidkoreja, Brazīlija, Dienvidāfrikas republika un DA Āzijas reģions.

Imants Bergs, Augstākās izglītības eksporta apvienība

Augstākās izglītības eksporta apvienības valdes priekšsēdētājs Imants Bergs akcentēja vairākus izaicinājumus, ar kuriem ikdienā jāsaskaras, organizējot ārzemju studentu plūsmu:

- Latvijā vēl joprojām pastāv liela atšķirība piedāvātās izglītības kvalitātē starp dažādām augstskolām
- Studentiem nepieciešami sagatavošanas kursi, ne tikai, lai pielāgotos vēlamajam zināšanu līmenim, bet Latvijas izglītības sistēmai kopumā
- Apmaiņas studentiem varētu būt atvieglota kārtība lai saņemtu uzturēšanās atļaujas, varētu tikt atvieglots process reflektantiem un uzturēšanās atļaujas saņemšanai pēc studijām.
- Valsts iestāžu kapacitātes trūkums apgrūtina studijas Latvijā, kas būtu jārisina mainot procedūru vai palielinot kapacitāti.

Tika nosaukti arī šādi izaicinājumi::

- Veselības aprūpes pieejamība ārvalstniekiem, īpaši tiem, kuriem ir iespēja maksāt nodokļus
- Darba tirgus pieejamība – vai spējam nodrošināt ārvalstu studentiem prakses un darbavietas pēc studijām?

- Sabiedrības kopējā gatavība multikulturālai videi. Ārzemju studentu piesaiste ir veids, kādā sekmīgi virzīt imigrācijas procesus valstij vēlamajā virzienā.

Maija Roze, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

Tika uzsvērts, ka notiek darbs pie jaunās migrācijas koncepcijas, kas kalpos par pamatu Imigrācijas likumam. Koncepcijā īpaša sadaļa paredzēta tieši studentiem. Tajā mainīta procedūra studentu integrācijai, un lielāka atbildība tiks nodota uzņemošajai augstskolai.

Pie apdraudējumiem, ar kuriem PMLP saskarās ārvalstu studentu uzturēšanās laikā tiek minēti:

- Studentiem studiju sasniegumus aizstāj citi imigrācijas mērķi
- Likums, kas ļauj studēt akreditētās augstskolās, bet neakreditētās programmās
- Latvijā novērota nelīdzvērtīga augstākās izglītības iestāžu kvalitāte

Kopumā gan tika atzīts, ka lielākās augstskolas darbojas pareizajā virzienā un procesi uzlabojas.

Kirils Solovjovs, Latvijas Studentu apvienība

Tika uzsvērts, ka jautājumi, kas jārisina, ir kopīgi studiju procesam gan latviešu, gan ārzemju studentiem (kā izņēmumu minot reģistrācijas maksas). Kā galvenie risināmie jautājumi tika minēti:

- Pastāvošās tradīcijas mācībspēku izvēlē
- E-studiju vides sakārtošana, kas ļautu palielināt mobilitātes iespējas

Kā soļi, kas veikti pareizā virzienā tika minēti šādi:

- Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes samazinātais birokrātiskais slogs
- Ārzemju ekspertu piesaiste studiju procesa īstenošanai
- Darbaspēka piesaistes soļi pēc izglītības apgūšanas

Tika uzsvērts, ka liels izaicinājums, kas esot tikai priekšā, ir studentu bilingvālā apmācība .

Vēlāk diskusijas laikā tika norādīts, ka LSA jau darbojas internacionalizācijas problēmu risināšanas virzienā. Atsevišķi tās biedri izveidojuši vairākus atbalsta pasākumus t.s. mentoru sistēmu un internacionālas studentu padomes, kā arī LSA uzsācis sadarbību ar valsts valodu centru dokumentu tulkošanai.

Tika atzīmēts, ka LSA arī uztrauc tendence, ka par vienlīdzīgu kvalitāti dažās augstskolās tiek prasītas dažādas studiju maksas vietējiem un ārvalstu studentiem.

Uldis Sukovskis, RTU

RTU mācību prorektors atzina, ka izglītības eksporta jomā noteikti ir redzami ieguvumi valstij ne tikai tiešā veidā no studiju maksām, bet kopumā no ienestās summas. Tika minēti arī priekšnosacījumi lai veicinātu izglītības eksportu:

- Piedāvātajai izglītībai jābūt kvalitatīvai, ko nav iespējams piedāvāt kā plaša patēriņa projektu
- Jābūt kopējai konkurences stratēģijai ārējos tirgos, kas atšķiras pēc pieprasījuma

Tika norādīts, ka internacionalizācija ne visos gadījumos spēj celt studiju kvalitāti, jo nākas saskarties ar ļoti atšķirīgu izglītības līmeni iebraucošajiem studentiem.

Sarežģījumi ar kuriem valsts augstskolas saskaras, piesaistot studentus:

- Iepirkumu likums, kas traucē veiksmīgi sadarboties ar ārzemju aģentūrām un ārzemju lektoriem
- Ierobežojumi mācību valodai (valsts augstskolām, atšķirībā no privātajām augstskolām, nav atļauts īstenot studiju procesu krievu valodā),
- Sabiedrības piesardzīgā attieksme pret ārzemju studentiem
- Grūti nodrošināt ārzemju studentiem prakses vietas uzņēmumos

Jolanta Klišāne, Kultūras ministrija

Kultūras ministrijas pārstāve atzina, ka augstākās izglītības iestādes, kas ir Kultūras ministrijas pakļautībā, mēdz izvēlēties tādas studiju formas, kuru īstenošanā var nepiemērot iepirkumu likumu - īstermiņa kursus, meistarklases.

Igors Tipāns, RTU

Papildinot mācību prorektora teikto, tika pieminēti vēl daži šķēršļi, kas traucē veiksmīgai ārzemju studentu ieplūšanai Latvijā:

- Trūkst valsts atbalsta pasākumu, kas stimulētu mācībspēkus, kas iesaistās studiju procesā ārvalstu studentiem
- Vienmērīgāk jānodrošina pārstāvniecība izstādēs
- Nav iespējas atbraukt no valstīm, kurās nav vēstniecība
- Jānodrošina studentiem sagatavošanas gads (foundation year), lai sagatavotos studijām Latvijā
- Īpaši doktorantiem ir nepieciešams iepazīšanās periods, lai mācībspēki un doktoranti saprastu, vai ir piemēroti šīm studijām

Anita Līce, Latvijas Darba devēju konfederācija

Darba devēju konfederācijas pārstāve atzina, ka internacionalizācija rada gan īstermiņa, gan ilgtermiņa ieguvumus Latvijas tautsaimniecībai. Kā satraucošs fakts tika minēts nelielais ārzemju studentu skaits, kas vēlas palikt Latvijā. Kā soļi, kuri veicami veiksmīgas internacionalizācijas virzienā tika minēti:

- Darba tirgus attīstība, lai radītu labvēlīgākus apstākļus studentu palikšanai Latvijā
- Politikas attīstība, lai ir iespējams nodrošināt kvalitatīvu izglītību
- Pilnvērtīgākai augstskolu sadarbībai ar biznesu ir iespējams izmantot lietišķās sadarbības padomes
- Prakšu nodrošināšanai būtu jāapsver iespēja īstenot īpašu projektu (valsts institūciju vai LDDK veidotu) sadarbībā ar Prakse.lv

Toms Baumanis, Rīgas Stradiņa Universitāte

RSU Attīstības prorektors norādīja, ka augstākā izglītība ir eksporta prece, kurai šobrīd nav pietiekoša valsts atbalsta, kaut arī tā rada lielu pievienoto vērtību. Tika uzsvērts, ka politiķi reaģē uz sabiedrības tendencēm, kura nevēlas lielu ārzemju studentu skaita palielināšanos, īpaši reģionālajās augstskolās. Pie problēmām, ar kurām aizvien saskaramies tika norādītas šādas:

- Akadēmiskā personāla saskarsmes problēmas ar ārvalstu studentiem
- Valsts atbalsta trūkums internacionalizācijas procesam

Lai risinātu šīs problēmas tika ieteikts uzlabot komunikāciju, jo tieši ārzemju studenti palīdz attīstīties mācībspēkiem, un atbalstīt augstāko izglītību, kā eksportspējīgu nozari:

- Veidot mentoru pieeju ārzemju studentiem sadarbojoties ar studentu pašpārvaldēm
- Veidot jauktās studentu grupas, kurās kopā tiek mācīti studenti gan no Latvijas, gan ārzemēs
- Noteikt augstāko izglītību par eksportspējīgu nozari un paredzēt atbalsta pasākumus (piemēram, eksporta garantijas)

Rūta Mājniece, Latvijas Universitātes Studentu padome

Studentu padomes priekšsēdētāja uzsvēra tieši pilna grāda (full degree) studentu nozīmi:

- Studenti izrāda lielākas iesaistīšanās iniciatīvas studentu pārstāvniecībā
- Pastāv lielāka iespēja, ka tieši pilna grāda studenti pēc studijām paliks Latvijā

Tika uzsvērts, ka nevajadzētu pieļaut situāciju, kurā augstskola uzņemamo ārzemju studentu skaits tiek plānots par pamatu tam ņemot nepieciešamo finanšu daudzumu, ko no tiem ir paredzēts iegūt.

Vēlāk diskusijas laikā tika norādīts, ka Latvijā nevajadzētu radīt situāciju, kurā ārzemju un vietējie studenti maksā dažādas cenas par vienu pakalpojumu.

Andris Sarnovičs, Banku augstskolas

Banku augstskolas rektors atzīmēja tieši Augstākās izglītības eksporta apvienības panākto, kur sadarbojoties dažādām augstskolām ir izdevies radīt vienotu zīmolu, ar kuru ir izdevies kopā ieiet starptautiskajā tirgū. Šobrīd vajadzētu koncentrēties uz iespējami augstas studiju maksas saglabāšanu, kas sniegtu iespēju risināt šādas problēmas:

- Distancēties no *zemo cenu oreola*, ko ārvalstīs saista ar Latvijas augstāko izglītību
- Paaugstināt kopējo sniegto pakalpojumu kvalitāti

Tika norādīts arī uz kopējajām pozitīvajām tendencēm, kas ir saistītas ar integrāciju:

- Studenti, kas nezaudē saiti ar Latviju, pozitīvi ietekmē Latvijas tēlu un integrācijas tendences
- Ieguvums ir studentu izglītošanās nozarēs, kurās ir novērojams darbaspēka trūkums

Ārlietu ministrijas konsulārais departaments tika minēts kā labs piemērs adekvātu prasību uzturēšanai, kas saglabā izglītības prestižu un tika izteikts pieņēmums, ka arī IZM būtu jāpaaugstina prasības programmu licencēšanai un akreditēšanai.

Gita Rēvalde, Ventspils Augstskola

Augstskolas rektore noraidīja viedokli, ka augstākās izglītības iestādes, kuras pasniedz ārzemju studentiem būtu īpaši jāakreditē, jo jau tāpat tās nodrošina kvalitāti, kas ir saistoša ārzemju studentiem, un augstskolām būtu jānodrošina vienādas kvalitātes izglītība visiem studentiem.

Kā galvenais izaicinājums tika minēts konkurence ar citām reģiona valstīm, kurās izglītība ir bez maksas. No tā tika secināts, ka primārais potenciālais tirgus ir saistīts ar postpadomju telpu.

Tika vēlreiz uzsvērts, ka nākotnē Latvijā varētu parādīties attīstīto valstu problēmas (religiskā brīvība, veselība un sabiedrības negatīvība multikulturālai videi).

Tika uzsvērts, ka ir nepieciešams valsts atbalsts, Latvijā līdzīgi kā kaimiņvalstīs, atzīstot izglītību par eksportspējīgu nozari.

Mikus Dubickis

Tika norādīts, ka lielākie riski saistās ar izglītības kvalitātes nodrošināšanas aģentūras neesamību, kas var radīt problēmas ar kvalitātes zīmes nodrošināšanu un studiju izmaksu pieaugumu, ja kvalitātes novērtēšanas pakalpojums būtu jāiepērk ārzemēs.

Vēlāk tika norādīts, ka šajā jautājumā nepieciešams visas augstākās izglītības sabiedrības kopumā ieinteresēts atbalsts.

Alīna Gržibovska, Latvijas Universitāte

Universitātes pārstāve norādīja uz valsts stratēģijas trūkumu internacionalizācijas jomā – tāpat, kā valsts atbalsta neesamību.

Tika izteikts arī viedoklis, ka studentu integrācijas problēmas jārisina galvenokārt Latvijas Studentu apvienībai un augstskolas pašpārvaldei, jo administrācijas līmenī tas neesot iespējams.

Tika vēlētš projektam neapstāties pie problēmu apzināšanas, bet izteikt arī konkrētus ieteikumus situācijas uzlabošanai, lai studentiem nerastos diskomforts atrodoties Latvijā.

Juta Kroiča, Rīgas Stradiņa Universitāte

Stradiņa universitātes pārstāve atzina, ka studentu internacionalizācija kopumā no internacionalizācijas procesiem sastāda tikai 10 %. Augstskolām pret šo procesu būtu jāizturas kā pret biznesu un jāceļ studiju maksas, ja tas palīdz nodrošināt studiju kvalitāti, jo ar mācībspēkiem esot pastiprināti jāstrādā, lai tie varētu strādāt ar ārzemju studentiem.

Tika norādīts, ka izmaiņas cenu politikā ir ļāvušas piesaistīt Eiropas studentus.

Iveta Putniņa, Vidzemes augstskola

Vidzemes augstskolas administratīvā prorektore norādīja, uz vairākiem izaicinājumiem:

- Jāstrādā, lai piesaistītu kvalitatīvus studentus, kas liks papildināt programmu klāstu un radīs papildus izmaksas un motivēs celt studiju maksas
- Mārketinga jomā augstskolām ir nepieciešams sadarboties, jo mazo augstskolu kapacitāte nav pietiekoša un tās var tikai atbalstīt lielās augstskolas
- Reģionos vēl pastāv problēmas ar ārzemju studentu pieņemšanu

Taču tika atzīts, ka pusēm darbojoties kopā būs iespējam panākt labus rezultātus.

Aivars Kehris, Rīgas Pedagoģijas un Izglītības vadības akadēmija

Akadēmijas direktors atzina, ka kopējie internacionalizācijas procesi nav atraujami no kopējās politikas. Kā galvenā problēma tika norādīta neskaidrība par augstākās izglītības finansēšanu, īpaši raugoties uz vēlēšanām.

Reinis Lasmanis, IZM

Ministrijas pārstāvis norādīja, ka balstoties uz aktuālo Pasaules bankas pētījumu par augstākās izglītības finansēšanu Latvijā, tiks veidots jauns augstākās izglītības finansēšanas modelis. Tas šobrīd ir sagatavošanas versijā un to ir paredzēts balstīt uz sasniegumiem.

Jaunajā modelī ir paredzēts arī finansējums atbalsta pasākumu finansēšanai, kas palīdzēs ārzemju studentu piesaistei, taču nav paredzētas budžeta vietas šiem studentiem.

Turpmākas diskusijas sekos pēc 8.jūlijā paredzētās prezentācijas.

Edvards Ratnieks

Tika norādīts, ka svarīgi ir balstīties uz labiem piemēriem ārzemju studentu piesaistē, un labākais no tiem Latvijā ir – RSU.